

2020 – ANUL IORGA, ANUL SĂMĂNĂTORIȘTILOR (XII):
Învinșilor nu li se ridică statui! - Un utopist: August Treboniu Laurian
 - cărți moarte de mult sau cărți care n’au trăit nici-odată ...!

Presă noastră nu e veche și n'are tradiții glorioase!
În perioada uitată a visătorilor, profetilor fără ucenici și mucenicilor fără prieteni ...
ziaristul sentimental, romantic, convins, de odinioară și gazeta sa **ziaristul cinic din momentul de față ...**
revolverul fără greș al calomniei ...
 1810 1881 **Tinerii se zbăteau să-și descopere o conștiință a lor din câte lucruri cetise, auzise și văzuse...**
Lipsia o îndrăzneală, un ideal mare...
Laurian a fost acest îndrazneț. Visul lui era crearea unei Rome nouă ...
șagunism - tribunism - sămănătorism

Vertical text on the left scroll: **prin cultură un organism social!**
 Vertical text on the right scroll: **Anul Iorga Anul sămănătoristilor**

Portrait of August Treboniu Laurian with the text: August Treboniu Laurian

Small illustration of a farmer with the text: Ploaie sărată

Continuăm reproducerea articolului “Un utopist: August Treboniu Laurian”: din “Sămănătorul anul II – no 28 din 13 iulie 1903”, al istoricului Nicolae Iorga: «În sfârșit, *Dicționarul*, care era menit să fie îndreptarul limbii nouă, dicționarul cu cuvintele sucite, pe care nici nu le-a spus vre-o dată, nici nu era să le spuie o limbă omenească, dicționarul de contrafaceri romane - ca medalii antice false, ce ar fi fost bătute însă, nu pentru câștig, ci din pietate, - pe lângă cele două monumentale volume ale căruia se ascunde sfios în umbră vistieria, - totuși purificată temeinic și ea - a vorbelor proaste, vulgare, avînd pe ele neștersă, nu rugina timpurilor de decădere, ci tina fără nici-o cinste a barbariei -, **Glosariul**.

Îți trec toate astea prin minte: **cărți moarte de mult sau cărți care n’au trăit nici-odată**, și zîmbești, - dacă ochii nu ți se opresc la figura de marmură aspră severă, mîndră, decît care mai săpat în marmură se zice a fi fost chipul bătrînului neînfrînt, **care a murit crezîndu-se învins de neînțelegerea timpului său**.

Învinșilor nu li se ridică statui nici busturi, nu li se cîntă laude, ci numai pe mormîntul uitat picură din cînd în cînd o lacrimă înflorită de la un tovarăș de luptă și de suferință, pe care nu l-a cosit înfrîngerea. Dacă bustul s’a înălțat, totuși, dacă priviri serioase și mișcate l-au primit la desfacerea lui în deplina lumină glorioasă a lui Iulie, ce l-a cuprins de-odată în aureolă, dacă de pretutindenii au venit glasuri care cuprindeau, cu mai multă sau mai puțină cunoștință, o

recunoaștere duioasă, - aceasta înseamnă că purtătorul celor trei nume romane, **creatorul de limbă nebună și iluzii zădarnice, n'a fost, în toate urmările faptei sale, un învins.** Căci **pedestalul adevărat al monumentului său e greșeala ce a făcut,** în care și-a închis, și-a **zidit** viața, sufletul, - această mare și sfântă greșală. **Știți legenda:** o mare clădire se înalță; este tot ce s'ar părea că ajunge: var, nisip, cărămidă, piatră și marmură, sînt **mîinile lucrătorilor, este rîvna ctitorului și priceperea meșterului. Dar noaptea surpă ceia-ce se înălțase ziua.** Mai lipsește ceva, care nu e nici ban, nici material, nici plan măiestrit: **trebuie jertfa unui suflet,** care se fură aici sau se **jertfește** aici, și **prin care se închiagă pietrele una peste alta, până se poate încununa cu flori și steaguri vîrfurile săvîrșit.** Pe cînd a venit Laurian la noi, inginer, filosof și Latinist, istoric, geograf și arheolog din Viena, biet prooroc rătăcitor de felul celui alt Ardelean, Lazăr, - pe atunci, la 1830-40, se făceau șosele și felinare, ferme-model și numere pentru case, fîntîni, grădini, școli, biblioteci supt cîrmuirea unor Domni funcționari turci, în jurul cărora se adunau puterile din țară ca funcționari munteni sau moldoveni.

Gustul de trai bun, de înaintare, de faimă ușoară robise pe frunțași, un Eliade, un Asachi, cari putreziau de vii.

Tinerii se zbăteau să-și descopere o conștiință a lor din cîte lucruri cetise, auzise și văzuse. Lipsia o îndrăzneală, un ideal mare, care să smulgă această societate și s'o arunce mai departe. **Laurian a fost acest îndrăzneț. Visul lui era crearea unei Rome nouă cu acest material românesc pe care-l credea vrednic să dea o asemenea operă. Prin limbă, prin amintiri era să se facă această minune.** Și, pentru a imprima mișcarea, el își alege, ca și Lazăr, **singurul punct de plecare solid pentru o asemenea faptă: școala.** Începu cu cele muntene, și supt Grigore Ghica el căpătă în mîna sa pe ale Moldovei. **Energia lui predomină mai tîrziu în acea școală înaltă pentru oamenii mari, care trebuia să fie Academia Romîină.** Și, cît se putea prinde din ideile sale, cît nu era sămîntă moartă culeasă în urne antice, prinse.

O mîndrie, capabilă de multe rătăcirii și de multe cuceriri trianice, **se coborî în sufletele umilite** din care cu cîțiva ani în urmă se înălța fumul de tămîie recunoscător către Regulamentul Organic și către Măria Sa Împăratul Țarului Nicolae.

Credința că sîntem mai mult de cît eram, ne scapă de o sigură peire. Lui însă, visionarului, nu-i ajungea aceasta, și sufletul prins se zbătea dureros în clădirea întemeiată prin jertfa lui. **Limba rămăsese vulgară, scrisul se păstrase barbar, Roma viitoare tot nu se apropia de pămînt. Sufletul se lovi de această realitate nevrednică, și se stinse.**

Dar răzimată pe realitate trainică, trăiește clădirea; lucrători tot mai mulți îi adîncesc temeliiile și, în margine, străjării, visionari ca dînsul, păzesc și așteaptă ... N. Iorga.»

Nu putem să nu remarcăm - în textul marelui istoric - explicația numelui județului Romanați, deosebită de cea enunțată de Bogdan Petriceicu Hașdeu. Acesta susținea că numele de **"Romanați"** vine de la **"Romunates"**, adică locuitorii **"Romulei"**, diminutiv de la Mica Romă, cea mai însemnată colonie romană (fosta capitală a provinciei Dacia Malvensis), situată pe teritoriul satului Reșca (com. Dobrosloveni, jud. Olt). Astăzi, în cinstirea marelui înaintaș sibian, credem că ar trebui sprijinite eforturile Asociației A.T. Laurian Fofeldea! Eforturile asociației - fondată și condusă de vrednicul Ioan Gruncă, cel care, anual, animă contemporanii fofelzeni și agnițeni -, s-au îndreptat în ultimii ani, spre strîngerea relațiilor dintre cele două colegii ce poartă numele savantului. Astfel, a fost organizată o vizită la Colegiul Național **"August Treboniu Laurian"** Botoșani și se plănuiesc noi deplasări la Botoșani și Cernăuți, pentru organizarea unor acțiuni comune.

Pentru cititorii interesați de o analiză a evoluției presei în timp, vă prezentăm articolul „**Despre presa românească**”, autor Nicolae Iorga, apărut în revista literară săptămânală „**SĂMĂNĂTORUL**”, anul al II-lea, volumul III, nr. 35 din 31 august 1903: «**Despre presa românească. În zilele din urmă s'a discutat iarăși în ziarele noastre, cărora îi lipsește pentru moment o actualitate mai „politică”, chestia valorii presei de astăzi față de cea dintr'un trecut mai îndepărtat. Dintr'o parte, s'a pus față în față ziaristul sentimental, romantic, convins, de odinioară și gazeta sa, ce se putea ceti ca o Biblie în cercul curat al familiei, și ziaristul cinic din momentul de față, fiind asupra trecătorului încredințat vitejiei sale revolverul fără greș al calomniei de ultim model.** La aceasta s'a răspuns, aducându-se înaintea studiile (sic) gazetarilor contemporani, talentul lor, care se distinge mai bine, firește, între confrăți, limba mai bună, alcătuirea mai variată și înfățișarea grafică mai plăcută a „**organelor opiniei publice**” de astăzi. Întrebarea are o însemnătate deosebită din punctul de vedere al culturii românești, al evoluției obiceiurilor noastre sociale și al progreselor naționalității noastre. Se cuvine deci ca ea să fie discutată, fără părtinire și personalități, într'o publicație periodică culturală precum e aceasta.

Presa noastră nu e veche și n'are tradiții glorioase. De mult de tot, când sufletul conștiinței scînteia abia în ochii unui corp pe care nu putea să-l miște, **în perioada uitată a visătorilor, profesilor fără ucenici și mucenicilor fără prieteni**, s'au făcut cîteva încercări de ziare pentru literatură și gospodărie țerănească. Ele n'au izbutit. **Întemeietorii presei noastre sînt trei fruntași scriitori: Eliade Rădulescu, Asachi și Gheorghe Bariț**, redactori ai Curierului, Albinei și Gazetei de Transilvania. Eliade și Asachi se puseră întâiu la lucru, dar sub un imbold străin, care nu li face tocma-multă cinste, ziarele lor apărură pe vremea cînd, după pacea de la Adrianopol și în așteptarea Domnilor după sistemul nou al Regulamentului Organic, oaste rusească stătea în amîndouă principatele de atunci și generalii Împăratului Nicolae comandau în Iași și București. Foile celor doi conducători ai literaturii timpului lor trebuiau să împărtășească publicului, înaintea de toate, izbînzile stăpînitorilor, ceremoniile oficiale și afacerile zilnice ale unei Cîrmuiri transformate.»

(va urma)

Marius HALMAGHI

Sursa online:

<https://www.tribuna.ro/stiri/cultura/2020-anul-iorga-anul-samanatoristilor-xii-invinsilor-nu-li-se-ridica-statui-151271.html>

În: *Tribuna*, 23 martie 2020